

CETVEL
(Madde 3)

KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

Bu Sözleşmeye Taraf Olan Devletler;

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ilan edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin özünde mevcut onurunu ve eşit ve devredilemez haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu göz önünde tutarak,

Bu hakların insan kişiliğinin özünde mevcut onurdan kaynaklandığını bilerek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca kişisel ve siyasal özgürlüklerini kullanan korku ve yoksulluktan kurtulmuş özgür insan ülküsünün, herkesin kişisel ve siyasi haklarıyla birlikte ekonomik, toplumsal ve kültürel haklarını da kullanmasını sağlayacak şartların yaratılmasıyla gerçekleşebileceğini bilerek,

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının devletlere insan hak ve özgürlüklerine karşı evrensel ve gerçek saygıyı geliştirme vecibesini yüklediğini göz önünde tutarak,

Kişinin, başkalarına ve ait olduğu topluluğa karşı ödevleri bulunduğu ve bu sözleşme ile tanınan hakları geliştirip bunlara riayeti sağlama yolunda gayret gösterme yükümünü taşıdığını bilerek, aşağıdaki maddeler konusunda anlaşmışlardır:

BÖLÜM I

Madde 1

1. Bütün halklar kendi durumlarını belirleme hakkına sahiptirler. Bu hak gereğince siyasi statülerini serbestçe tayin edip, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini serbestçe belirlerler.
2. Bütün halklar, amaçlarına ulaşmak için karşılıklı yarar ilkesine dayalı Uluslararası ekonomik işbirliği ve Uluslararası hukuktan doğan vecibeleri ihlal etmemek kaydıyla, kendi doğal zenginliklerini ve kaynaklarını serbestçe kullanırlar. Bir halk hiçbir halde kendi geçim kaynaklarından mahrum edilemez.
3. Özerk olmayan veya vesayet altında bulunan ülkeleri yönetmek sorumluluğunu taşıyanlar da dahil olmak üzere, bu Sözleşmeye Taraf devletler, halkların kendi durumlarını belirleme hakkının gerçekleşmesine yardımcı olmak ve Birleşmiş Milletler Antlaşması hükümleri uyarınca bu hakka saygı göstermekle yükümlüdürler.

BÖLÜM II

Madde 2

1. Bu Sözleşmeye Taraf her devlet, kendi ülkesinde bulunan ve kendi yetkisine tabi herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da herhangi başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, servet, soy yahut herhangi diğer bir statü gibi durumlara dayanan hiçbir ayırım yapmaksızın, bu Sözleşme ile tanınan haklara saygılı olmayı ve bunları sağlamayı taahhüt eder.

2. Bu Sözleşmeye Taraf her devlet, halen yürürlükte bulunan yasal yahut başka nitelikteki tedbirlerle sağlanmamış olması halinde, bu Sözleşme ile tanınan haklara işlerlik kazandırmak için gerekli yasal yahut diğer tedbirlerin, kendi anayasal usulleri ve bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak, alınmasını sağlayacak girişimlerde bulunmayı taahhüt eder.

3. Bu Sözleşmeye Taraf her devlet:

- a) Burada tanınmış hak ve özgürlükleri çiğnenen herkese, bu ihlal ve resmi görevi yerine getiren kimseler tarafından yapılmış da olsa, etkili başvuru yolu sağlamayı;
- b) Böyle bir başvuru yoluna giden kişinin söz konusu hakkının yargısal, idari veya teşrii nitelikte, yahut ilgili devlet mevzuatınca yetkilendirilen başka nitelikte, yetkili bir merci tarafından karara bağlanmasını sağlamayı ve yargısal başvuru yolu imkanlarını geliştirmeyi;
- c) Başvurunun haklı bulunması halinde gereğinin yetkili mercilerce yerine getirilmesini sağlamayı taahhüt eder.

Madde 3

Bu Sözleşmeye Taraf devletler bu Sözleşmede yer alan tüm kişisel ve siyasi haklardan erkeklerle kadınların eşit surette yararlanmasını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 4

1. Bu Sözleşmeye Taraf devletler, ulusun varlığını tehdit eden ve mevcudiyeti resmen ilan edilmiş bulunan olağanüstü hallerde, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve Uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din veya toplumsal köken ayrımı içermemek şartıyla bu Sözleşmede öngörülen yükümlülüklerine aykırı tedbir alabilirler.
2. Bu hükme dayanılarak, 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18. maddelere aykırı tedbir alınamaz.
3. Bu Sözleşmeye Taraf her devlet aykırı tedbir alma hakkını kullandığında, Sözleşmeye Taraf diğer devletlere, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile, aykırı tedbire konu olan hükümleri ve bunu gerektiren sebepleri hemen bildirir. Bu aykırılığa son verdiği tarihi de, aynı yoldan duyurur.

Madde 5

1. Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri bir devlet, grup yahut kişiye burada tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesini yahut bu Sözleşmede öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara tabi tutulmasını amaçlayan herhangi bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya yönelik herhangi bir hak sağladığı şeklinde yorumlanamaz.
2. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir devlette kanunlar, sözleşmeler, düzenleyici tasarruflar veya gelenekler uyarınca tanınmış veya yürürlükte olan temel insan haklarından hiçbirine, bu Sözleşmede tanınmadıkları yahut daha sınırlı surette tanındıkları gerekçesiyle hiçbir kısıtlama veya aykırı hüküm getirilemez.

BÖLÜM III

Madde 6

1. Her insanın, özünden gelen, hayat hakkı vardır. Bu hak kanunla korunur. Hiç kimse, keyfi olarak, hayat hakkından mahrum kılınamaz.

2. Ölüm cezasının kaldırılmamış olduğu ülkelerde, bu cezaya mahkumiyet hükmü, suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan ve bu Sözleşme ile Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkındaki Sözleşme hükümlerine aykırı olmayan kanunlar uyarınca en ağır suçlar için verilebilir. Bu ceza ancak ve ancak yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş bir kesin hüküm uyarınca uygulanır.

3. Hayattan mahrumiyetin soykırım suçunu oluşturması halinde, bu maddenin hiçbir hükmü, bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir devlete, Soykırım suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkındaki Sözleşme hükümleriyle üstlenilen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alma yetkisi verdiği şeklinde anlaşamaz.

4. Ölüm cezasına hükümlü bir kişi bu cezanın affını yahut başka bir ceza ile değiştirilmesini isteme hakkına sahiptir. Genel af, özel af ya da ölüm cezası hükmünün değiştirilmesi kararı her durumda verilebilir.

5. On sekiz yaşın altında bulunan kişiler için ölüm cezası verilemez ve gebe kadınlarda yerine getirilemez.

6. Bu maddenin hiçbir hükmü, bu Sözleşmeye Taraf her hangi bir devlet tarafından ölüm cezasının kaldırılmasını geciktirmek ya da engellemek amacıyla ileri sürülemez.

Madde 7

Hiç kimse işkenceye, zalimce yahut insana yakışmaz ya da onur kırıcı muamele ve cezaya tabi tutulamaz. Özellikle hiç kimse, kendi serbest rızası olmadan, tıbbi ya da bilimsel deneye konu olamaz.

Madde 8

1. Hiç kimse köle olarak tutulamaz; kölelik ve köle ticareti bütün şekilleriyle yasaktır.

2. Hiç kimse kul olarak tutulamaz.

3. 3.a) Hiç kimse zorla veya angarya işte çalıştırılmaz;

b) 3.a) Fıkrası, bir suçun kürek cezası ile cezalandırıldığı ülkelerde, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş bu tür bir ceza hükmü uyarınca yaptırılacak ağır çalışma uygulamasını engeller şekilde yorumlanamaz;

c) Bu fıkrada kullanılan anlamda "zorla yahut angarya çalıştırma" terimi:

(i) Bir mahkemenin yasal uyarınca tutuklu bulunan veya şartla salıverilmiş kişiden normal olarak istenen ve (b) bendi dışında kalan, iş yahut hizmeti;

(ii) Askeri nitelikte bir hizmet ve askerlik hizmetine karşı vicdani itirazın tanındığı ülkelerde, bu durumdaki kimselerden kanun uyarınca istenen herhangi ulusal bir hizmeti;

(iii) Toplumun hayat ve refahını tehdit eden olağanüstü hallerde ve tabii afet halinde istenen hizmeti;

(iv) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamındaki herhangi bir iş veya hizmeti içermez.

Madde 9

1. Her ferdin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz veya tutuklanamaz. Hiç kimse, kanunun koyduğu gerçekler ve usul dışında kişi özgürlüğünden mahrum edilemez.

2. Bir suç sebebiyle tutulan yahut tutuklanan bir kimse en kısa zamanda yargıç yahut adli görev ifasına kanunen yetkili bir başka memur önüne çıkarılır ve kişinin, makul bir süre içinde yargılanmaya ya da salıverilmeye hakkı vardır. Yargılanmayı bekleyen kişinin tutuklu olarak bulundurulması kural olmamakla beraber, salıverme ilgilinin duruşmada, yargılama usulüne ilişkin diğer her türlü işlemlerde ve gereğinde, mahkumiyet hükmünün yerine getirilmesi amacıyla bulunmasını sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

3. Tutulması yahut tutuklanması sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakılan kimse, tutukluluğunun yasallığı konusunda gecikmeden karar vermesi ve yasal değilse salıverilmesini emretmesi için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

4. Kanuna aykırı tutulma yahut tutuklamanın mağduru olan kişi bir tazminat isteme hakkına sahiptir.

Madde 10

1. Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insanca ve insanın özünde bulunan onura saygılı surette davranılacaktır.

2. a) İstisnai haller dışında, sanıklar hükümlülerden ayrı yerde bulundurulurlar ve hüküm giymemiş kişiler sıfatıyla onlardan farklı muameleye tabi tutulurlar.

b) Ergin olmayan sanıklar yetişkinlerden ayrı yerde bulundurulurlar ve durumları hakkında imkan ölçüsünde çabuk karar verilir.

3. Cezaevi rejimi, temel amacı hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılmalarına yönelik bir uygulamayı içerir şekilde düzenlenecektir. Ergin olmayan suçlular erginlerden ayrı yere konulacak ve kendi yaşlıları ile hukuki durumlarına uygun bir infaz rejimine tabi tutulacaklardır.

Madde 11

Hiç kimse yalnız sözleşmeden doğan bir yükümü yerine getirmemiş olması sebebiyle hapsolünamaz.

Madde 12

1. Bir devletin ülkesi üzerinde yasal olarak bulunan herkesin orada serbestçe dolaşma ve ikametgahını serbestçe seçme hakkı vardır.

2. Herkes, herhangi bir ülkeyi, kendisinininki de dahil olmak üzere, terketmekte serbesttir.

3. Yukarıda belirtilen haklar kanunun öngördüğü ve ulusal güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan nedenler ve bu Sözleşmede tanınan diğer haklarla bağdaşanlar dışında hiçbir kısıtlamaya konu olamazlar.

4. Hiç kimse kendi ülkesine girme hakkından keyfi olarak mahrum edilemez.

Madde 13

Su Sözleşmeye Taraf bir devletin ülkesinde yasal olarak bulunan bir yabancı ancak kanuna uygun olarak alınmış bir karar uyarınca sınırdışı edilebilir ve ulusal güvenliğin zorunlu kıldığı haller dışında, sınırdışı edilmesine karşı sebep öne sürebilme ve durumunu yetkili makama

yahut bu makam tarafından özel surette yetkili kılınmış bir veya birkaç kişi tarafından, bunlar önünde kendisini temsil ettirerek, incelemek hakkına sahiptir.

Madde 14

1. Herkes mahkemeler ve adalet divanları önünde eşittir. Her şahıs gerek cezai alanda kendisine karşı ileri sürülen bir isnadın esası, gerekse medeni hak veya yükümlülükleri ile ilgili nizalar hakkında karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir. Demokratik bir toplumda, ahlak, kamu düzeni yahut ulusal güvenlik yararına veya tarafların özel hayatlarının menfaati gereğinden olarak yahut açık duruşmanın adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde duruşma tamamen veya kısmen basına ve halkla kapalı olarak yapılabilir; bununla beraber bir ceza ya da hukuk davasında, küçüklerin menfaatlerinin aksini gerektirdiği veya yargılamanın evlilik nizaları yahut çocukların vesayeti ile ilgili olduğu durumlar hariç, karar açık duruşmada bildirilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes suçluluğu yasal yoldan saptanıncaya kadar suçsuz sayılmak hakkına sahiptir.

3. Her şahsın cezai alanda kendisine karşı ileri sürülen bir isnadın esası hakkında karar verilirken, tam eşitlikle, en azından aşağıdaki güvencelere sahip olma hakkı vardır:

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa bir zamanda, ayrıntılı olarak ve anladığı bir dilde haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak ve kendi seçtiği avukatıyla bağlantı kurabilmek;

c) Gereğinden fazla gecikmeksizin yargılanmak;

d) Yargılamada hazır bulunmak ve savunmasını bizzat yahut kendi seçtiği bir avukatın yardımından yararlanarak yapmak; bir avukata henüz sahip değilse, bu hakkından haberli kılınmak; adaletin selameti gerektiriyorsa ve bir avukatın yardımından yararlanmak için mali imkanlardan mahrum ise, ücretsiz olarak tayin edilen bir avukatın yardımından yararlanmak;

e) İddia tanıklarının sorgulamak ve savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında çağırılmasının ve dinlenilmesinin sağlanmasını istemek;

f) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından parasız olarak yararlanmak;

g) Kendi aleyhinde tanıklığa yahut suçlu olduğunu itirafa zorlanmamak.

4. Ergin olmayan kişiler konusunda yargılama usulü onların yaşını göz önünde tutarak, kendilerini topluma yeniden kazandırılmasını amaçlayan şekilde olacaktır.

5. Bir suçtan mahkum olan herkes mahkumiyet kararını ve hükmünü, kanun uyarınca daha yüksek bir mahkemeye incelemek hakkına sahiptir.

6. Yeni veya sonradan ortaya çıkan bir delilden adli bir hataya düşüldüğünün anlaşılması üzerine, kesin ceza mahkumiyetinin bilahare iptal edilmesi yahut ilgilinin affa uğraması halinde, bu mahkumiyet sonucu bir cezaya çarptırılmış kişiye, bilinmeyen delilin zamanında ortaya çıkmamış olmasından tamamen veya kısmen kendisinin sorumlu bulunduğu hususunun kanıtlandığı haller dışında, kanun uyarınca bir tazminat ödenir.

7. Hiç kimse ülke kanunu veya ceza yargılaması usulü uyarınca daha önce kesin hükümle mahkum olduğu yahut beraat ettiği bir suç nedeniyle yeniden yargılanamaz veya cezalandırılmaz.

Madde 15

1. Hiç kimse işlendiği zaman ulusal veya Uluslararası hukuka göre bir suç teşkil etmeyen bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Keza suç işlendiği zaman uygulanması gereken cezadan daha ağır bir cezaya da çarptırılamaz.
2. Bu maddenin hiçbir hükmü, işlendiği zaman uluslar topluluğunca tanınmış hukukun genel ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmalden suçlu bir şahsın yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 16

Herkes her yerde hukuki şahsiyetinin tanınması hakkına sahiptir.

Madde 17

1. Hiç kimsenin özel ve aile hayatına, konutuna veya yazışmasına keyfi yahut kanuna aykırı olarak müdahale edilemez, onur ve ününe kanuna aykırı saldırıda bulunulamaz.
2. Herkes bu tür müdahale ve saldırılara karşı kanunla korunma hakkına sahiptir.

Madde 18

1. Her şahıs düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak bir dine sahip olma yahut kendi seçtiği bir din veya inancı benimseme ve din veya inancını tek başına ya da toplu olarak alenen yahut özel suretle ibadet, uygulama, ayin ve öğretimini sağlama biçiminde açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Hiç kimseye, bir dine sahip olma, yahut kendi seçtiği bir din veya inancı benimseme özgürlüğünü ihlal edici baskıda bulunulamaz.
3. Din veya inançları açıklama özgürlüğü ancak kamu güvenliğinin, düzeninin, sağlığının yahut ahlakının ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu tedbirlerden olarak ve kanunla sınırlanabilir.
4. Bu Sözleşmeye Taraf devletler, ana babanın ve mevcudiyetleri halinde, kanuni vasilerin, çocuklarının kendi inançlarına uygun surette din ve ahlak eğitimi görmelerini sağlama özgürlüğüne saygılı olmayı taahhüt ederler.

Madde 19

1. Herkesin, müdahaleye uğramadan, kanaat edinme hakkı vardır.
2. Herkesin söz özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak gerek sözlü, yazılı ya da basılı veya sanat eseri şeklinde, gerekse seçilen diğer herhangi bir yoldan, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, her türlü haber ve düşünceyi araştırma, alma ve verme özgürlüğünü içerir.
3. Bu maddenin 2.fıkrasında öngörülen hakların kullanılması bazı ödev ve sorumlulukları da içerir. Bu nedenle belli kısıtlamalara konu olabilirler; ancak bunlar kanunun öngördüğü ve:
 - a) Başkalarının haklarına ve ününe saygılı olmak;
 - b) Ulusal güvenliğin ve kamu düzeninin veya kamu sağlığı ya da ahlakının korunması için zorunlu olan kısıtlamalardır.

Madde 20

1. Her türlü savaş propagandası kanunla yasaklanır.
2. Ayrımcılık, düşmanlık yahut şiddete yol açan ulusal, ırksal yahut dinsel nefret savunuculuğu kanunla yasaklanır.

Madde 21

Herkese, asayiş bozmayan toplanma hakkı tanınacaktır. Bu hakkın kullanılmasına demokratik bir toplumda, ulusal güvenliğin veya kamu emniyetinin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan ve kanuna uygun bulunanlardan başka hiçbir kısıtlama getirilemez.

Madde 22

1. Her şahıs kendi çıkarlarını korumak üzere başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara girme hakkı da dahil, dernek kurma hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin veya kamu emniyetinin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan ve kanunen öngörülenlerden başka bir kısıtlama getirilemez. Bu madde bu hakkın kullanılmasında silahlı kuvvetler ve zabıta mensupları hakkında muhik tehditler konmasına engel değildir.
3. Bu maddenin hiçbir hükmü Dernek Kurma Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına ilişkin ve 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesine Taraf devletlere bu Sözleşmede öngörülen güvenceleri zedeleyecek kanuni tedbirler alma yahut kanunları bu güvenceleri zedeleyici tarzda uygulama yetkisi vermez.

Madde 23

1. Aile toplumunun doğal ve temel grup birimidir ve toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.
2. Evlenme çağındaki erkeklerle kadınlara evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınır.
3. Müstakbel eşlerin serbest ve tam rızası olmadan hiçbir evlilik kurulamaz.
4. Bu Sözleşmeye Taraf devletler, eşler evlenirken, evlilik sırasında ve evliliğin bozulması halinde, haklar ve sorumluluklar bakımından eşler arasında eşitlik sağlamaya yönelik uygun tedbirleri alırlar. Evliliğin bozulması halinde, çocukların zorunlu korunmasını sağlayacak düzenlemeler yapılır.

Madde 24

1. Her çocuğun, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal yahut toplumsal köken, servet veya soy bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın, ailesi, toplum ve devlet tarafından alınacak ve ergin olmayan durumunun gerektirdiği korunma tedbirlerine hakkı vardır.
2. Her çocuk doğumundan hemen sonra kütüğe kayıt edilecek ve bir isme sahip olacaktır.
3. Her çocuğun bir uyruklığa sahip olmak hakkı vardır.

Madde 25

Her yurttaş 2. maddede belirtilen ayrımlar ve makul olmayan kısıtlamalar yapılmaksızın:

- a) Doğrudan doğruya kendisi yahut serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kamu yönetimine katılma,
- b) Genel ve eşit oya dayalı ve seçmenlerin özgür iradesinin ifadesini sağlayacak gizli oyla yapılan gerçek periyodik seçimlerde oy verme ve seçilme;
- c) Genel eşitlik şartları içinde, ülkesinin kamu hizmetlerine girme hak ve imkanına sahiptir.

Madde 26

Herkes kanun önünde eşittir ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin kanun tarafından eşit surette korunma hakkına sahiptir. Bu bakımdan kanun her türlü ayırımı yasaklar ve herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal yahut başka nitelikte fikir, ulusal ya da toplumsal köken, servet, soy yahut başka herhangi bir duruma dayanan ayrıma karşı eşit ve gerçek surette korunmasını güvence altına alır.

Madde 27

Etnik, dinsel yahut dil bakımından azınlıkların bulunduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup kişiler, kendi gruplarının öteki üyeleri ile birlikte, kendi kültür hayatlarına sahip olmak, kendi dinlerini açıklamak ve ibadetini yapmak veya kendi dillerini kullanmak haklarından mahrum edilemezler.

BÖLÜM IV

Madde 28

1. (Bundan böyle bu Sözleşmede Komite diye anılacak olan bir İnsan Hakları Komitesi kurulmuştur. Bu Komite on sekiz üyeden oluşur ve aşağıda öngörülen görevleri yerine getirir.
2. Komite, hukuki deneyimi olan kişilerin katılmasındaki yarar göz önünde tutularak bu Sözleşmeye Taraf devletlerin, yüksek seviyeye sahip ve insan hakları alanında yetkileriyle tanınmış uyruklarından oluşur.
3. Komite üyeleri seçimle göreve gelirler ve kendi adlarına vazife görürler.

Madde 29

1. Komite üyeleri 28. maddede öngörülen niteliklere sahip ve bu Sözleşmeye Taraf devletlerce bu amaçla aday gösterilen kişileri içeren bir listeden gizli oyla seçilirler.
2. Bu Sözleşmeye Taraf her devlet en çok iki aday gösterir. Bu kişiler, kendilerini aday gösteren devletin uyruğundan olacaklardır.
3. Aynı kişi tekrar aday gösterilebilir.

Madde 30

1. İlk seçim bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden sonra en geç altı ay içinde yapılır.
2. 34. madde uyarınca duyurulan bir boş üyeliğin doldurulması için yapılacak seçim hariç, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, her seçim tarihinden en az dört ay önce, bu Sözleşmeye

Taraf devletlere Komite üyeliği için gösterecekleri adayları üç ay içinde bildirmelerini içeren yazılı bir çağrıda bulunur.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri böylece gösterilen adayları ve bunları aday gösteren devletleri belirten alfabetik bir liste hazırlar ve bu listeyi, her seçim tarihinden en geç bir ay önce Sözleşmeye Taraf devletlere bildirir.

4. Komisyon üyelerinin seçimi bu Sözleşmeye Taraf devletlerin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çağrısı üzerine, Birleşmiş Milletler Merkezinde icra edilen bir toplantısında yapılır. Bu Sözleşmeye Taraf devletlerin üçte ikisinin seçim yeter sayısını oluşturacağı bu toplantıda, Taraf devletlerin üçte ikisinin seçim yeter sayısını oluşturacağı bu toplantıda, Taraf devlet temsilcilerinden hazır bulunup oy verenlerden en çok oyu alan ve salt çoğunluğu sağlayan adaylar Komiteye üye seçilmiş olurlar.

Madde 31

1. Komitede aynı devletin birden fazla uyruğu bulunamaz.

2. Komite seçimlerinde, üyelerin eşit coğrafi dağılımının sağlanması, farklı uygarlıklar ve temel hukuk sistemlerinin temsil edilmesi hususları göz önünde tutulur.

Madde 32

1. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Bununla beraber, ilk seçimde seçilen üyelerden dokuzunun görev süresi iki yılın sonunda sona erer; bu dokuz üyenin adları, ilk seçimden hemen sonra, 30. maddenin 4. fıkrasında değinilen toplantının başkanı tarafından kura ile saptanır.

2. Görev süresinin sona ermesi halinde yapılacak seçimler, bu Sözleşmenin bu bölümünde yer alan yukarıdaki maddeler uyarınca yapılır.

Madde 33

1. Öteki üyelerin oy birliği ile bir Komite üyesinin geçici nitelikteki bir devamsızlık dışında herhangi bir sebeple görevini yerine getiremez bir durumda olduğu kanısına varıldığında Komite Başkanı durumu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir ve Genel Sekreter de bu üyenin yerinin boşaldığını ilan eder.

2. Komite üyelerinin birinin ölümü veya istifası halinde başkan, durumu hemen Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir; Genel Sekreter de ölüm tarihinden yahut istifanın geçerli olduğu tarihten itibaren üyeliğin boşaldığını ilan eder.

Madde 34

1. 33. madde uyarınca bir üyeliğin boşaldığı ilan edildiğinde, şayet yeri boşalan üyenin görev süresi ilan tarihinden itibaren altı ay içinde sona ermiyorsa, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmeye Taraf devletlerin her birine durumu bildirir; bunlar da, boşalan üyeliğin doldurulması amacıyla 29. madde uyarınca iki ay içinde aday gösterebilirler.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu suretle aday gösterilen kişilerin alfabetik sıraya göre adlarını içeren bir liste düzenler ve bunu bu Sözleşmeye Taraf devletlere sunar. Bundan sonra, boş üyeliği doldurmak için, bu Sözleşmenin bu bölümündeki ilgili hükümler uyarınca seçim yapılır.

3. 33. madde uyarınca ilan edilmiş boş üyeliği doldurmak için seçilen bir Komite üyesi, bu madde hükümlerine göre Komitedeki yeri boşalan üyenin geri kalan görev süresini tamamlar.

Madde 35

Komite üyeleri, Komitenin taşıdığı sorumlulukların önemi göz önünde tutularak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayıyla gene Genel Kurulca kararlaştırılacak süre ve şartlara göre Birleşmiş Milletler kaynaklarından bir ödenek alırlar.

Madde 36

Birleşmiş Milletler Sekreteri, Komitenin, bu Sözleşme uyarınca görevlerini etkili şekilde yerine getirebilmesi için gerekli personel ve kolaylıkları sağlar.

Madde 37

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komiteyi, Birleşmiş Milletler Merkezinde, ilk toplantısını yapmak üzere davet eder.
2. Komite, ilk toplantısından sonra, kendi çalışma usulü kurallarında öngörüldüğü şekilde gerekli zamanlarda toplanır.
3. Komite, normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde yahut Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki bürosunda toplanır.

Madde 38

Komitenin her üyesi, görevine başlamadan önce, bir açık Komite toplantısında, görevlerini tarafsızlıkla ve vicdanına göre yapacağını resmen beyan eder.

Madde 39

1. Komite, görevlilerini kendisi, iki yıl için seçer. Bunlar tekrar seçilebilirler.
2. Komite çalışma usulü kurallarını kendisi yapar; bu kurallarda, özellikle:
 - a) Toplantı yeter sayısının on iki üyeden oluştuğu;
 - b) Komite kararlarının hazır bulunan üyelerinin çoğunluğu ile alınacağı öngörülür.

Madde 40

1. Bu Sözleşmeye Taraf devletler, burada tanınan haklara işlerlik kazandırmak için aldıkları tedbirlere ve bu hakların kullanılması yolunda sağlanan gelişmelere ilişkin olarak:
 - a) Bu Sözleşmenin ilgili Taraf devlet bakımından yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;
 - b) Bundan sonra da Komitenin isteği üzerine, bir rapor sunmayı taahhüt ederler.
2. Bütün raporlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulur; Genel Sekreter bunları, incelemesi için Komiteye iletir. Raporlar, eğer varsa, bu Sözleşmenin uygulanmasını etkileyen sebepleri ve güçlükleri de belirtirler.
3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komiteye danıştıktan sonra bu raporların ilgili uzmanlık kuruluşlarının yetki alanlarına giren kısımlarının birer örneğini bu kuruluşlara gönderebilir.

4. Komite bu Sözleşmeye Taraf devletlerin sundukları raporları inceler. Kendi raporlarını ve uygun gördüğü genel mülahazaları, Taraf devletlere gönderir. Komite, bu Sözleşmeye Taraf devletlerden aldığı raporların örnekleriyle kendi mülahazalarını Ekonomik ve Sosyal Konseye de gönderebilir.

5. Bu Sözleşmeye Taraf devletler bu maddenin 4. fıkrası uyarınca belirtilen mülahazalar konusundaki mütalaalarını Komiteye sunabilirler.

Madde 41

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir devlet, herhangi bir anda, bir Taraf devletin diğer bir Taraf devlet tarafından bu sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmediği yolundaki iddiasını içeren duyuruları kabul edip inceleme yetkisini bu madde uyarınca Komiteye tanıyan bir beyanda bulunabilir. Bu maddede söz konusu duyurular, ancak Komitenin, kendisi bakımından bu yetkisini tanıdığını beyan etmiş bir Taraf devletçe sunulması halinde, kabul edilip incelenebilir. Böyle bir beyanda bulunmamış Taraf devletle ilgili duyurular Komitece kabul edilmezler. Bu maddeye göre kabul edilen duyurular aşağıdaki usul uyarınca işlem görür:

a) Bu Sözleşmeye Taraf bir devlet diğer bir Taraf devletin bu Sözleşme hükümlerini uygulamadığı kanaatinde ise, yazılı bir duyuru ile, durumu bu Taraf devletin dikkatine sunabilir. Duyuruyu alan devlet, alış tarihini izleyen üç ay içinde, duyuruyu gönderen devlete konuyu izah eden yazılı bir açıklama yahut herhangi başka bir beyan gönderir; bu açıklama, imkan ve uygun olduğu ölçüde, bu konuda yapılmış, yapılmakta olan veya mevcut iç işlemleri ve başvuru yollarını içerir.

b) İlk duyurunun, alan devlet tarafından alış tarihini izleyen altı ay içinde, durum ilgili iki Taraf devleti de tatmin eder surette düzeltilmemiş ise, devletlerden her biri, Komiteye ve diğer devlete yazılı bildirimde bulunarak, konuyu Komiteye götürmek hakkına sahiptir.

c) Komite, kendisine gönderilmiş olan bir konuyu, ancak, Uluslararası hukukun genellikle kabul edilen prensiplerine göre tüm iç başvuru yollarının, bu konuda, ileri sürülüp tüketildiğini saptadıktan sonra ele alır. Başvuru yollarının kullanılmasının makul olmayan surette uzaması halinde bu kural uygulanmaz.

d) Bu maddeye göre gönderilen duyuruların Komitece incelenmesi gizli olarak yapılır.

e) Komite, bu maddenin (c) bendi hükümleriyle bağlı surette, konunun bu Sözleşmede tanınan insan haklarına ve temel özgürlüklere riayete dayanan dostça bir çözüme bağlanması için ilgili Taraf devletler arasında arabuluculuk yapar.

f) Kendisine sunulan her konuda Komite, (b) bendinde öngörülen ilgili Taraf devletlerden elverişli her bilginin kendisine sağlanmasını isteyebilir.

g) (b) bendinde değinilen ilgili Taraf devletler, konunun Komite tarafından incelenmesi sırasında, Komite önünde temsil edilmek, sözlü ya da yazılı, veya bu biçimlerden biriyle gözlemlerini sunmak hakkına sahiptir.

h) Komite, (b) bendine göre yapılan bildirim alındığı tarihten sonra on iki ay içinde bir rapor hazırlar:

i) (e) bendi çerçevesinde bir çözüme ulaşılması halinde Komite raporu maddi olayların kısa bir açıklamasını içerir; ilgili Taraf devletlerin yazılı mülahazaları ve sözlü mülahazalarının tutanakları bu rapora eklenir.

Her duyuru konusu olay hakkında düzenlenen rapor ilgili Taraf devletlere gönderilir.

2. Bu madde hükümleri bu Sözleşmeye Taraf on devletin bu maddenin 1. fıkrasına göre beyanda bulunmaları üzerine yürürlüğe girer. Bu beyanlar Taraf devletlerce Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilir; Genel Sekreter bunların bir örneğini öteki Taraf

devletlere gönderir. Bir beyan, Genel sekretere ihbarda bulunarak, her zaman geri alınabilir. Bu tür bir geri alma, bu maddeye göre daha önce yapılmış bir beyan konusunun incelenmesini önlemez; beyanın geri alındığına dair ihbar Genel Sekreter tarafından alındıktan sonra, ilgili Taraf devlet, yeni bir beyanda bulunmadıkça, herhangi bir Taraf devletten başka bir duyuru kabul edilmez.

Madde 42

1. a) 41. madde uyarınca Komiteye sunulan bir mesele ilgili Taraf devletleri tatmin eder surette sonuçlanmazsa Komite, ilgili devletlerin ön muvafakat şartıyla, (bundan böyle Komisyon diye anılan bir ad hoc Uzlaştırma Komisyonu kurar. Komisyon konunun bu Sözleşmeye riayete dayanan dostça bir çözüme bağlanması amacıyla Taraf devletler arasında arabuluculuk yapar;
- b) Komisyon ilgili Taraf devletlerin kabul ettiği beş kişiden oluşur. İlgili Taraf devletler, üç ay içinde, Komisyonun oluşumu konusunda tamamen veya kısmen anlaşamazlarsa, Komite üzerinde anlaşmaya varılamayan üyeleri yerine, gizli oy ve üçte iki çoğunlukla ve kendi üyeleri arasından üye seçer.
2. Komisyon üyeleri kendi adlarına vazife görürler. Bunlar ilgili Taraf devletlerin veya bu Sözleşmeye Taraf olmayan bir devletin yahut 41. madde uyarınca beyanda bulunmamış bir devletin uyruğundan olamazlar.
3. Komisyon, başkanını kendisi seçer; çalışma usulü kurallarını kendisi saptar.
4. Komisyon toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler merkezinde veya Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki bürosunda yapılır. Bununla beraber, Komisyon, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve ilgili Taraf devletlere danışarak, uygun gördüğü başka yerde de toplanabilir.
5. 36. Madde uyarınca kurulan sekreterlik, bu maddeye göre oluşturulan komisyonlara da hizmet verir.
6. Komiteye gelen ve derlenen bilgiler Komisyonun emrine hazır tutulur ve Komisyon ilgili Taraf devletlerden gerekli diğer bilgileri de isteyebilir.
7. Komisyon konuyu iyice inceledikten sonra, ilgili Taraf devletlere sunulmak üzere, konunun önüne getirildiği tarihten itibaren en geç on iki ay içinde; Komite Başkanına bir rapor sunar:
 - a) Komisyon konunun incelenmesini on iki ayda bitiremezse, raporunda incelemelerin hangi safhada bulunduğunu kısaca belirtmekle yetinir;
 - b) Konunun bu Sözleşmede tanınan insan haklarına riayete dayanan dostça bir çözüme kavuşturulmuş olması halinde Komisyon, raporunda maddi olayları ve ulaşılan sonucu kısaca belirtmekle yetinir;
 - c) (b) bendi çerçevesinde bir sonuca ulaşılamaması halinde Komisyon raporu, Komisyonun, ilgili Taraf devletler arasındaki tartışmaya ilişkin tüm maddi olaylar konusundaki saptamalarını ve konunun dostça çözümü imkanına ilişkin görüşlerini kapsar. Bu rapor aynı zamanda ilgili Taraf devletlerin yazılı mülahazaları ile sözlü mülahazalarının tutanaklarını da içerir;
 - d) Komisyon raporunun (c) bendine göre sunulması halinde, ilgili Taraf devletler, raporu aldıkları tarihten itibaren üç ay içinde, rapor içeriğini benimseyip benimsemediklerini Komite Başkanına bildirirler.
8. Bu madde hükümleri Komitenin 41. madde gereğince üstlendiği sorumluluklara halel getirmez.

9. İlgili Taraf devletler, Komisyon üyelerinin tüm giderlerini, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince yapılan bir değerlendirme esas alınarak, eşit şekilde paylaşırlar.

10. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu maddenin 9. bendi uyarınca ilgili Taraf devletlerce yapılacak ödemededen önce, gerektiğinde, Komisyon üyelerinin giderlerini ödemeye yetkilidir.

Madde 43

Komite ve 42. madde gereğince oluşturulabilecek ad hoc uzlaştırma komisyonları üyeleri Birleşmiş Milletler Ayrıcalık ve Dokunulmazlıklarına ilişkin Sözleşmenin ilgili bölümlerinde yer alan ve Birleşmiş Milletlerin görevdeki uzmanlarına tanınan kolaylık, ayrıcalık ve dokunulmazlıklara sahiptirler.

Madde 44

Bu sözleşmenin uygulanması ile ilgili hükümler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve uzman kuruluşlarının kuruluş belgeleri ve sözleşmeleri tarafından yahut bunlar uyarınca insan hakları alanında öngörülmüş bulunan duyuru inceleme usullerine halel getirmez ve bu Sözleşmeye Taraf devletlerin, bir anlaşmazlığı çözmek için, aralarında yürürlükte olan genel veya özel Uluslararası anlaşmalara göre başka inceleme usullerine başvurmalarını engellemez.

Madde 45

Komite, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna faaliyetleri konusunda yıllık bir rapor sunar.

BÖLÜM V

Madde 46

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler Antlaşması ve uzman kuruluşların temel yasalarının, Birleşmiş Milletler Teşkilatının çeşitli organlarının ve uzman kuruluşların bu Sözleşmede yer alan sorunlara ilişkin sorumluluklar belirleyen hükümlerini ihlal eder şekilde yorumlanamaz.

Madde 47

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü tüm halkların, özerinde mevcut, kendi doğal zenginlik ve kaynaklarını tam olarak ve serbestçe kullanmak ve bunlardan yararlanmak hakkını ihlal eder şekilde yorumlanamaz.

BÖLÜM VI

Madde 48

1. Bu Sözleşme Birleşmiş Milletlerin veya uzman kuruluşların üyesi herhangi bir devletin, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne taraf herhangi bir devletin ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca bu Sözleşmeye taraf olmaya çağırılmış diğer bir devletin imzasına açıktır.
2. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilir.
3. Bu sözleşme bu maddenin 1. fıkrasında değinilen her hangi bir devletin katılmasına açıktır.
4. Katılma, bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi ile olur.

5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmeyi imzalayan veya buna katılan bütün devletlere her bir onay yahut katılma belgesinin tevdiiini duyurur.

Madde 49

1. Bu Sözleşme otuz beş onay yahut katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdii tarihinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.
2. Otuz beş onay yahut katılma belgesinin tevdiiinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan yahut buna katılan her devlet konusunda bu Sözleşme, kendi onay yahut katılma belgesinin tevdii tarihinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 50

Bu Sözleşme hükümleri federal devletlerin her kesiminde hiçbir sınırlama yahut istisna getirilmeksizin uygulanır.

Madde 51

1. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve öneri metnini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulabilir. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri değişiklik önerilerini inceleyip onaylamak için Taraf devletlerce yapılacak bir konferansa taraftar olup olmadıklarını bildirmeleri istemiyle, duyurur. Taraf devletlerden en az üçte ikisinin böyle bir konferansa taraftar olmaları halinde, Genel Sekreter Birleşmiş Milletlerin himayesinde bir konferans toplar. Bu konferansta hazır bulunup oy veren Taraf devletlerin oy çokluğu ile kabul edilen her değişiklik onay için Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.
2. Değişiklikler Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylanıp bu Sözleşmeye taraf devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasal usulleri uyarınca kabul edildikleri zaman yürürlüğe girer.
3. Değişiklik yürürlüğe girdiğinde, Taraf devletlerden bunları kabul etmiş olanları bağlar; diğer Taraf devletler ise bu Sözleşmenin hükümleri ve daha önce kabul etmiş buldukları değişikliklerle bağlı kalırlar.

Madde 52

48. maddenin 5. fıkrası gereğince yapılan bildirimlerden ayrı olarak, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aynı maddenin birinci fıkrasında değinilen bütün devletlere aşağıdaki hususları bildirir.

- a) 48. madde gereğince yapılan imzalama, onaylama ve katılmalar;
- b) 49. madde gereğince bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi ve 51. maddeye göre yapılan her türlü değişiklikler.

Madde 53

1. Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinleri aynı geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler arşivlerine konulacaktır.
2. Bu Sözleşmenin onaylı örneğini Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 48. maddede değinilen bütün devletlere gönderir.